

Redo för klimatomställning

FAIRTRANS ►

Svenskarnas attityder till klimat- och energifrågor

Inledning

Av den offentliga debatten kan det framstå som att svenskar i allmänhet är motvilliga till klimatomställningen. Inte sällan påstås det att allmänheten inte stödjer åtgärder såsom höjningar av miljöskatter. Ett bristande stöd för klimat- och energiomställningen används inte minst som argument för att sänka ambitionerna i klimatpolitiken. Men vad har allmänheten egentligen för åsikter?

I forskningsprogrammet Fairtrans genomförde vi mellan maj och augusti 2023 en av de största enkätundersökningar som genomförts i Sverige av allmänhetens attityder till dessa frågor. Vi frågade slumpmässigt utvalda svenskar om deras klimatoro, och deras inställning till en rad konkreta klimatrelaterade förslag. Databasen består av en statistiskt representativ population för Sverige om 5280 personer. Resultaten är därmed representativa för Sverige och har bidragit till ett antal studier som publicerats i vetenskapliga tidskrifter, liksom till en tidigare rapport om ett urval av frågorna.

I denna heltäckande rapport redovisar vi samtliga relevanta frågor i enkäten. Vi redogör för skillnader utifrån kön, politiska åsikter, boendeort (landsbygd/stad) och utbildningsnivå. Vi har valt att inte presentera resultat för inkomst och ålder då vi inte kunde se några betydande åsiktsskillnader i dessa avseenden. En utförligare beskrivning av hur undersökningen genomfördes ges på sida 17 i rapporten.

Sammantaget visar vår enkät att svenskarna känner en stark oro inför klimatförändringarna och att en majoritet stödjer flera ambitiösa klimatpolitiska åtgärder. Däremot är det tydligt att opinionen är polariserad längs en höger-vänster-skala i vissa frågor.

Vi är tacksamma för det arbete som Sofie Lindeberg, Noah Linder, Jens Ergon, Henrik Gustafsson, Sofia Bernett och Jenny Norrby har gjort i samband med enkäten och denna rapport.

Foto: Thomas Borg

DANIEL LINDVALL
*doktor i sociologi,
Uppsala universitet,
forskningsledare, Fairtrans*

Foto: Stéfan Estassy-Högskolan i Gävle

STEPHAN BARTHEL
*professor i miljövetenskap,
Högskolan i Gävle,
programchef Fairtrans*

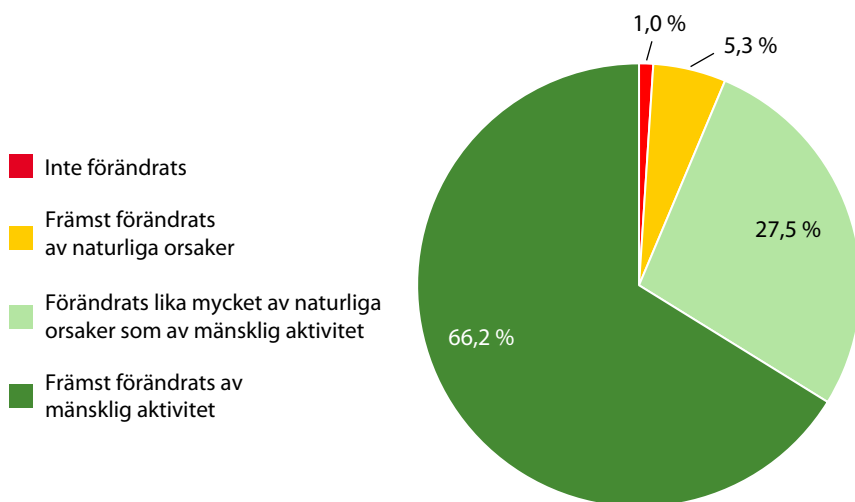
Foto: Tobias Sterner-Bildbyrå

MIKAEL KARLSSON
*docent i miljövetenskap,
Uppsala universitet,
forskningsledare Fairtrans*

1. Stor oro inför klimatförändringarna

Det är få i Sverige som uttryckligen förnekar att det är människan som är orsak till att klimatet förändras. Endast 6 procent ger uttryck för en direkt vetenskapligt felaktig uppfattning om klimatförändringarna, såsom att klimatet inte förändrats alls eller att det förändras av främst naturliga orsaker. Den breda allmänheten har förtroende för vetenskapen, och 80 procent av respondenterna säger att forskarna har god kunskap om klimatförändringarna och deras konsekvenser (se appendix tabell 10).

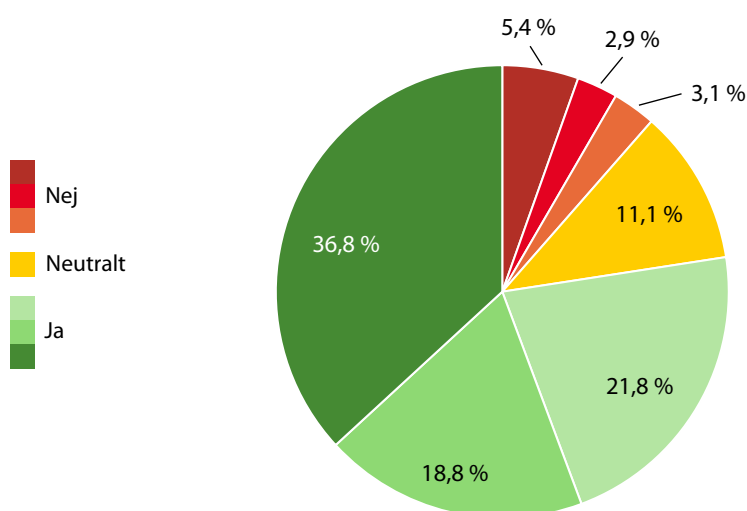
Orsaker till klimatförändringar: Vilket av följande påståenden kommer närmast din åsikt?

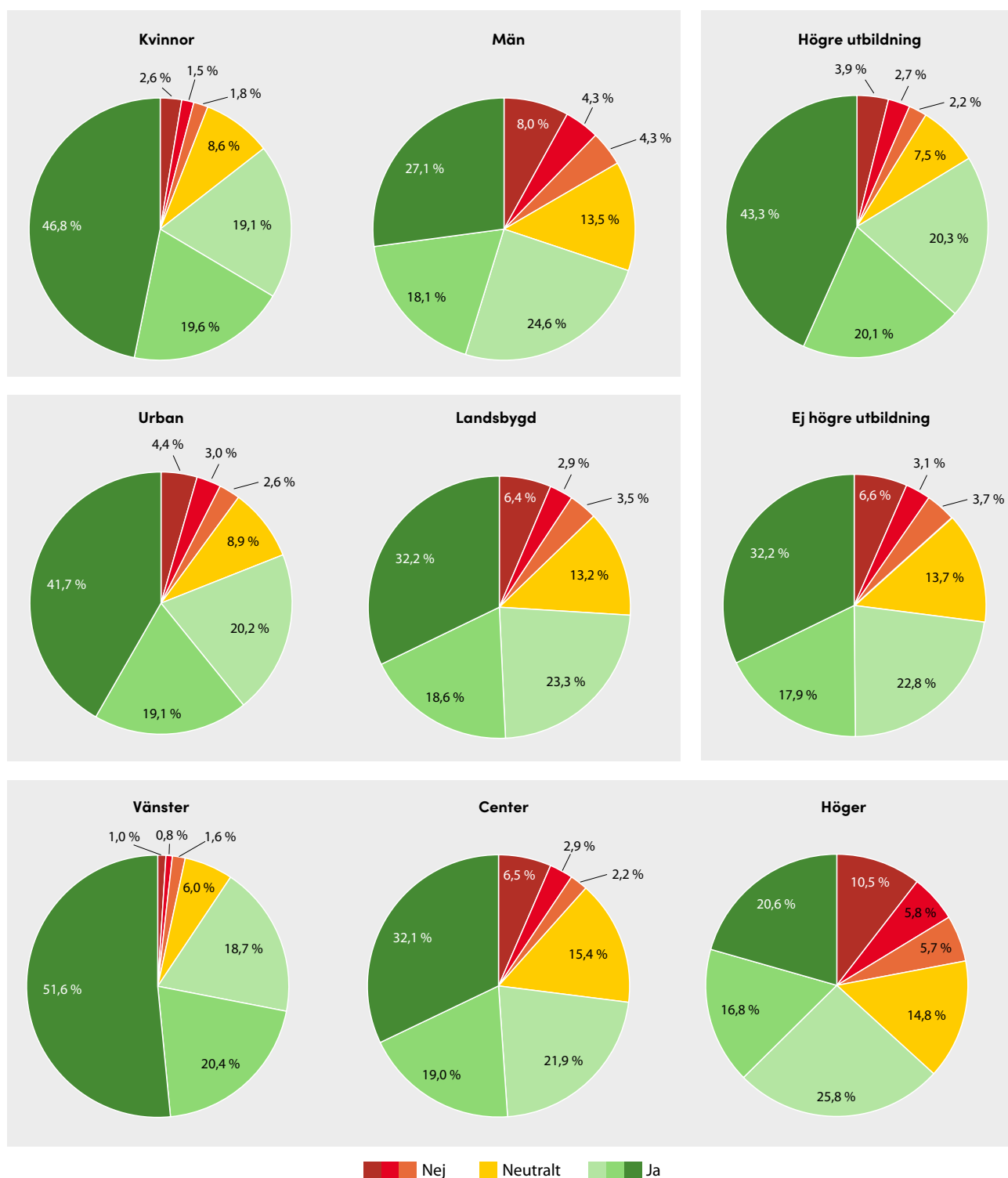
Figur 1: Resultat för fråga 1.a hela urvalet (1-7 grad).

Svenskarna uttrycker i allmänhet en stor oro inför klimatförändringarnas konsekvenser. Mer än tre av fyra svarande säger sig vara oroliga och mer än var tredje respondent är mycket orolig. Runt 88 procent håller med om att klimatförändringarna är negativa för samhället (se appendix tabell 9).

Jag känner mig orolig för klimatförändringarna och deras konsekvenser.

Figur 2: Resultat för fråga 1.b hela urvalet (1-7 grad).

Figur 3: Resultat för fråga 1.b uppdelat på subgrupperna kön, politisk hemvist (höger-vänster), landsbygd/stad och utbildning.

Den grupp individer som inte känner någon större oro inför klimatförändringar eller deras konsekvenser, och som uttrycker en vetenskapligt felaktig åsikt om varför klimatförändringarna sker, är väldigt liten. Bland dessa återfinns framför allt män som står till höger i politiken, och som har en låg utbildning (se appendix tabell 11). Även om det alltså finns vissa demografiska skillnader när det kommer till förståelsen för klimatfrågan, är det viktigt att betona att det är en mycket liten grupp som inte tar klimatförändringarna på allvar.

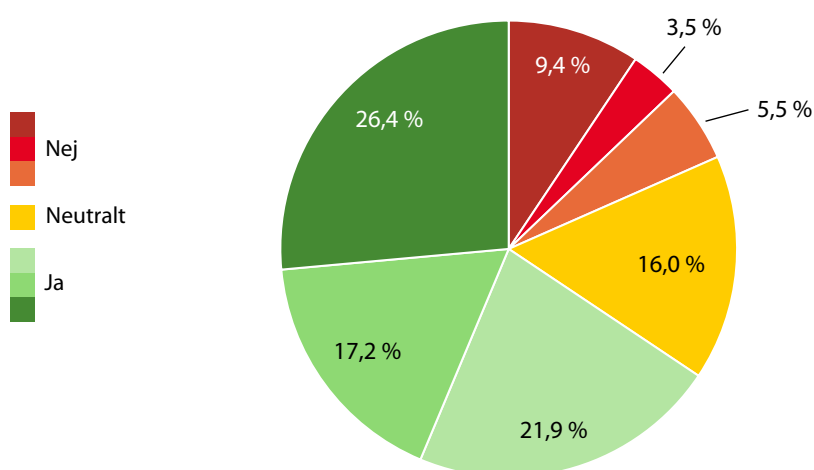
2. Sverige bör gå före i klimatomställningen

Även om olika argument förekommer i debatten anser de flesta svenskar att Sverige bör ta ett globalt ansvar i klimatfrågan.

Ett argument som ibland används emot en ambitiös klimatpolitik är att Sverige enbart står för en liten andel av de globala utsläppen. Det spelar därför ingen roll vad Sverige gör menar man, utan det som är av betydelse är att Kina och USA minskar sina utsläpp. Kinas och USA:s utsläpp har förstås stor betydelse för klimatzförändringen, men per capita är Sveriges konsumtionsutsläpp långt högre än det genomsnittliga på en global nivå.¹ Sverige kan dessutom visa vägen för hur en god ekonomi kan kombineras med minskade utsläpp. Detta gör att det har betydelse vad även Sverige, liksom många andra länder, gör.

Vi bad respondenterna i undersökningen att ta ställning till följande påstående: *Som ett rikt land med relativt stora utsläpp per person har Sverige ett ansvar att gå före andra länder i klimatarbetet.* Hela 65 procent av respondenterna håller med, och bara 18 procent anser att Sverige inte bör gå före i frågan.

Som ett rikt land med relativt stora utsläpp per person har Sverige ett ansvar att gå före andra länder i klimatarbetet.

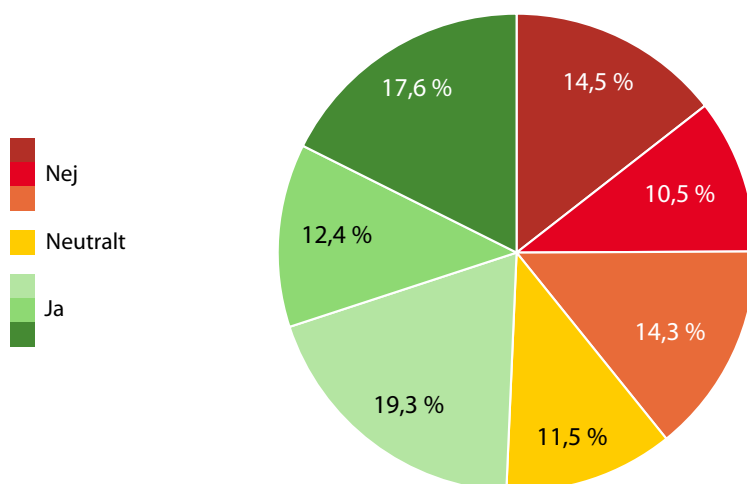
Figur 4: Resultat för fråga 2.a hela urvalet (1-7 grad).

Tabell 1: Resultat för fråga 2.a – **Som ett rikt land med relativt stora utsläpp per person har Sverige ett ansvar att gå före andra länder i klimatarbetet.** Uppdelat på subgrupper kön, politik (höger-vänster), landsbygd/stad, utbildning.

		Kvinnor	Män	Vänster	Center	Höger	Urban	Landsbygd	Högre utbildning	Ej högre utbildning
Nej		5,4	13,1	2,6	11,2	17,0	7,6	11,1	6,0	11,8
		1,8	5,1	1,2	3,3	6,7	2,7	4,2	2,1	4,5
		5,0	6,1	2,9	6,1	8,5	4,3	6,6	3,7	6,9
Neutralt		16,9	15,1	10,3	23,3	18,2	13,5	18,4	11,1	19,5
		22,0	22,0	20,4	20,1	25,2	21,5	22,4	20,8	22,7
		18,2	16,5	22,3	15,6	12,0	18,8	15,8	20,6	14,8
Ja		30,8	22,0	40,3	20,4	12,3	31,6	21,5	35,8	19,8

Opinionen var däremot mera kluven till påståendet att det inte spelar någon roll vad Sverige gör, och att det avgörande är att Kina och USA minskar sina utsläpp. Det är 49 procent som håller med om detta påstående, jämfört med 39 procent som inte anser det.

Vad vi gör i Sverige har inte så stor betydelse. Det avgörande är att länder som Kina och USA minskar sina utsläpp.

Figur 5: Resultat för fråga 2.b hela urvalet (1-7 grad).

Åsikterna i denna fråga följer tydligt en höger-vänster-uppdelning. En majoritet av personer som placerar sig till höger anser att det är avgörande att länder som Kina och USA minskar sina utsläpp, medan en majoritet av dem som placerar sig till vänster anser att det visst spelar roll vad Sverige gör. Av dem som anser att Sverige inte har ett ansvar att gå före, och som anser att det är viktigast att USA och Kina minskar sina utsläpp, är män och personer med lägre utbildning tydligt överrepresenterade.

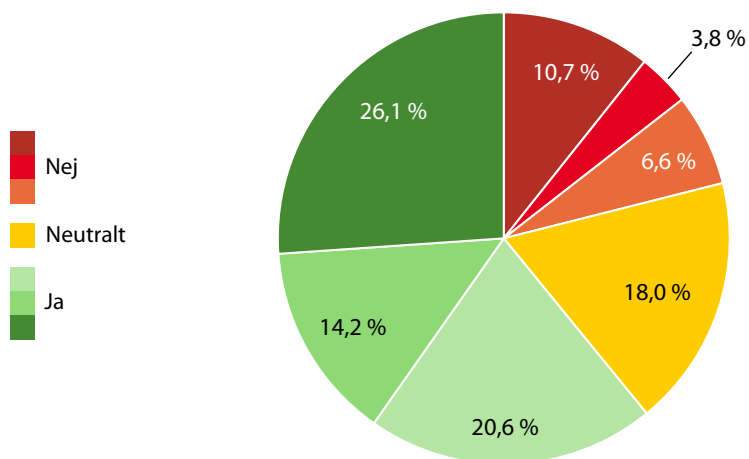
Tabell 2: Resultat för fråga 2.b – **Vad vi gör i Sverige har inte så stor betydelse, det viktigaste är att länder som Kina och USA minskar sina utsläpp.** Uppdelat på subgrupper kön, politik (höger-vänster), landsbygd/stad, utbildning.

		Kvinnor	Män	Vänster	Center	Höger	Urban	Landsbygd	Högre utbildning	Ej högre utbildning
Nej		18,4	10,7	21,2	12,6	6,8	15,9	13,1	17,8	12,1
		11,8	9,3	15,2	8,6	5,6	12,1	8,9	13,1	8,5
		16,5	12,1	18,1	11,7	11,3	15,6	13,1	15,7	13,2
Neutralt		12,5	10,5	10,3	16,8	9,2	10,8	12,1	10,9	11,9
Ja		20,2	18,4	18,8	18,7	20,4	19,2	19,3	19,4	19,2
		8,8	15,9	8,7	12,0	17,7	11,1	13,6	11,0	13,4
		11,8	23,1	7,8	19,7	29,1	15,3	19,8	12,0	21,7

Ett ytterligare tecken på att svenskarna vill gå före i omställningen är det starka stödet för skärpta klimatmål. Sveriges klimatmål om att uppnå netto-noll utsläpp till 2045, med ett antal etappmål på vägen, antogs av riksdagen år 2017 med stöd av sju av åtta riksdagspartier. I vår enkät uttryckte mer än 60 procent av respondenterna att Sverige borde skärpa sitt klimatmål för att snabbt få ner utsläppen av växthusgaser.

Kvinnor och individer som placerar sig till vänster är särskilt angelägna om att Sverige bör skärpa sitt klimatmål. Det är 47 procent av kvinnorna som uttrycker ett ganska eller mycket stort stöd för ett sådant förslag och 59 procent av vänsterorienterade individer, jämfört med 33 procent av männen och 20 procent av dem som placerar sig till höger (se tabell 3).

För att snabbt få ner utsläppen av växthusgaser bör Sverige skärpa sitt klimatmål.

Figur 6: Resultat för fråga 2.c hela urvalet (1-7 grad).

Tabell 3: Subgruppsindelning tillhörande fråga 2.c 'För att snabbt få ner utsläppen av växthusgaser bör Sverige skärpa sitt miljömål'

		Kvinnor	Män	Vänster	Center	Höger	Urban	Landsbygd	Högre utbildning	Ej högre utbildning
Nej		5,9	15,3	2,5	11,3	21,1	9,6	11,7	8,8	12,1
		2,6	4,9	1,5	3,6	6,9	3,0	4,5	3,2	4,2
		5,0	8,1	3,8	6,1	10,7	5,5	7,6	4,7	8,0
Neutralt		17,4	18,9	12,3	24,4	21,1	15,9	20,1	16,1	19,4
		21,9	19,5	21,4	20,7	19,7	19,6	21,7	19,7	21,4
		16,0	12,4	18,5	13,3	9,1	14,9	13,5	15,4	13,2
Ja		31,3	21,0	40,1	20,7	11,3	31,5	20,9	32,2	21,7

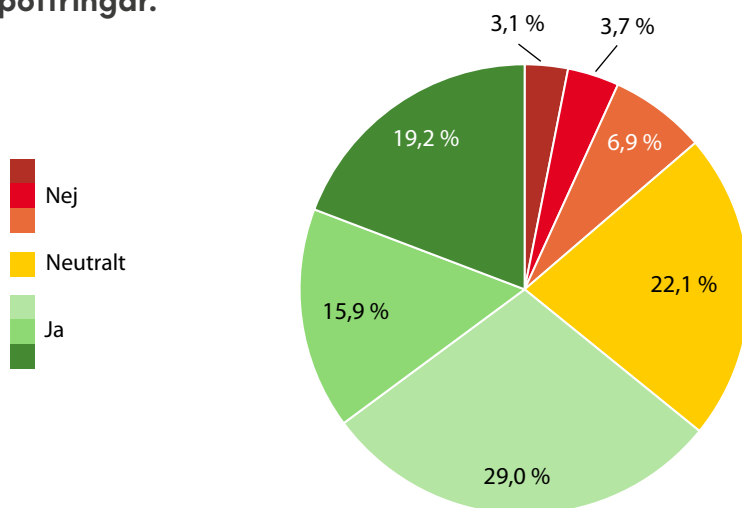
3. Klimatomställningen innebär uppoffringar, men kan skapa arbetstillfällen

I den allmänna debatten förekommer olika berättelser om vad klimatomställningen kan innebära för Sverige. Ibland beskrivs klimatomställningen som en dyr process som kommer att kräva stora uppoffringar. I andra sammanhang framställs omställningen till ett fossilfritt samhälle som en möjlighet som kan skapa nya arbetstillfällen inom exempelvis den gröna ekonomin.

När vi bad respondenterna att ta ställning till dessa två motsatta bilder, om omställningen som en uppoffring eller som en möjlighet, ser vi att båda berättelserna har resonans, men i olika delar av samhället.

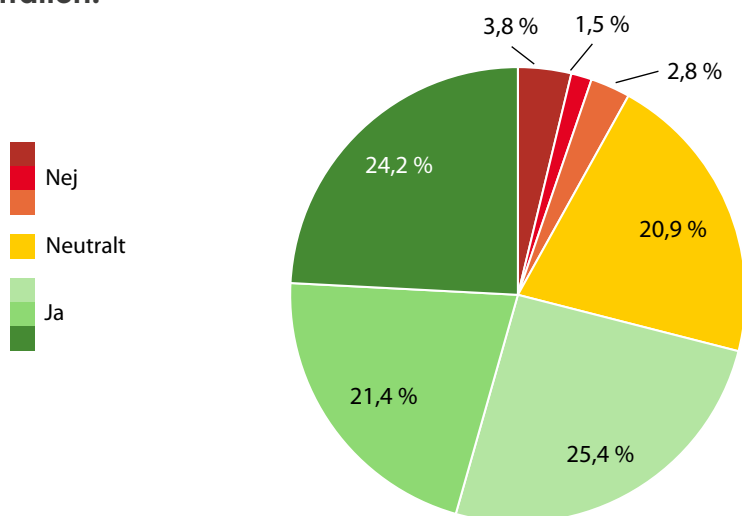
Det är 64 procent av respondenterna som anser att omställningen är dyr och att den kommer att kräva uppoffringar. Samtidigt anser 70 procent att den är en möjlighet som kan skapa arbetstillfällen. Svenskarna tycks därmed ha en mångsidig bild av omställningen, som något som både är betungande och berikande för samhället, i andra avseenden än rent miljömässiga.

Omställningen till ett fossilfritt samhälle är dyr och kommer att innebära stora uppoffringar.

Figur 7: Resultat för fråga 3.a hela urvalet (1-7 grad).

Omställningen till ett fossilfritt samhälle är en möjlighet och kan skapa nya arbetstillfällen.

Figur 8: Resultat för fråga 3.b hela urvalet (1-7 grad).

Det ska tilläggas att det i dessa frågor finns vissa skillnader mellan individer som placerar sig till höger och vänster. Personer som står till höger är något mer pessimistiska när det gäller de möjligheter som omställningen kan föra med sig än de som placerar sig till vänster. Skillnaderna ska dock inte överdrivas, och även bland högerorienterade individer är det en klar majoritet som ser omställningen som en möjlighet som kan skapa arbetstillfällen.

Tabell 4: Resultat för fråga 3.a – **Omställningen till ett fossilfritt samhälle är dyr och kommer att innebära stora uppkostningar**. Uppdelat på subgrupper kön, politik (höger-vänster), landsbygd/stad, utbildning.

		Kvinnor	Män	Vänster	Center	Höger	Urban	Landsbygd	Högre utbildning	Ej högre utbildning
Nej		2,8	3,4	3,7	2,8	2,5	3,7	2,5	3,7	2,7
		3,0	4,3	4,4	3,6	2,8	4,4	3,0	4,3	3,2
		7,4	6,4	8,8	5,4	5,4	7,6	6,2	7,9	6,2
Neutralt		26,5	17,9	21,8	26,4	19,4	21,2	23,0	20,5	23,2
Ja		30,2	28,3	30,2	26,6	29,2	29,1	28,9	30,6	27,9
		15,3	16,5	15,6	13,7	18,1	16,2	15,7	15,7	16,1
		14,9	23,2	15,5	21,6	22,4	17,8	20,6	17,2	20,7

Tabell 5: Resultat för fråga 3.b – **Omställningen till ett fossilfritt samhälle är en möjlighet och kan skapa nya arbetstillfällen**. Uppdelat på subgrupper kön, politik (höger-vänster), landsbygd/stad, utbildning.

		Kvinnor	Män	Vänster	Center	Höger	Urban	Landsbygd	Högre utbildning	Ej högre utbildning
Nej		2,1	5,2	0,9	4,9	6,8	3,0	4,5	2,3	4,8
		0,9	2,0	0,4	1,4	2,9	1,1	1,8	1,2	1,7
		2,6	2,9	1,3	2,7	4,9	2,1	3,5	1,9	3,5
Neutralt		22,9	19,0	14,8	27,3	24,3	18,2	23,5	15,7	24,7
Ja		26,6	24,3	24,3	24,2	27,6	24,6	26,2	24,8	25,9
		21,0	22,0	26,1	18,0	17,9	23,0	19,9	24,3	19,4
		23,8	24,5	32,1	21,5	15,7	28,0	20,6	29,8	20,1

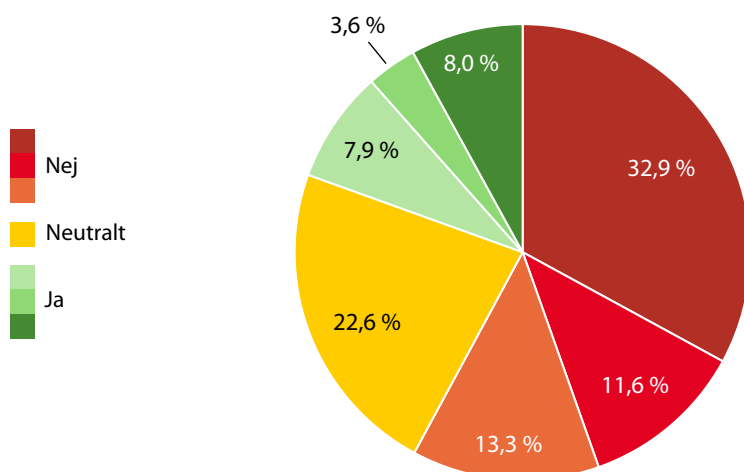
4. Fler vill lägga pengar på klimatomställningen än att verka för låga bensinpriser

En fråga som polariserar opinionen är skatter på bensin och diesel. Denna fråga hade stor betydelse för utgången i riksdagsvalet 2022. Därefter har energi- och koldioxidskatterna på bensin och diesel liksom reduktionsplikten sänkts, vilket resulterat i en betydande ökning av utsläppen från transportsektorn.

Vår enkät genomfördes under sommaren 2023, då en första skattesänkning genomförts, men då reduktionsplikten ännu inte hade sänkts fullt ut. För att undersöka opinionen om skatter på bensin och diesel ställde vi först en fråga om respondenterna ansåg att det är viktigare att politiker verkar för låga bensinpriser än att lägga pengarna på omställningen till ett fossilfritt samhälle. Därefter frågade vi om de ansåg att koldioxidskatten på bensin och diesel bör höjas för att minska utsläppen av växthusgaser i Sverige.

Enkäten visar att de flesta svenskar inte anser det vara viktigare att politiker verkar för låga bensinpriser än att de lägger pengarna på omställningen till ett fossilfritt samhälle. Det finns i detta avseende ingen tydlig opinion för sänkta skatter på bensin och diesel, i synnerhet inte om det står i motsats till en ambitiös klimatspolitik. Opinionen ger snarare stöd för att satsa pengar på omställning istället för på sänkta bensinpriser.

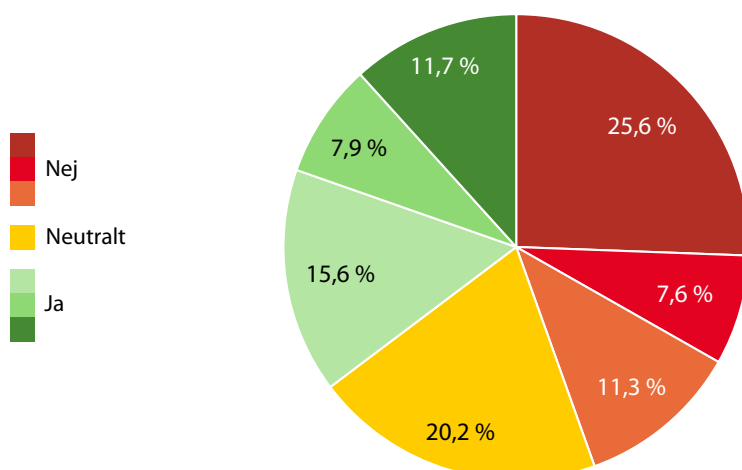
Det är viktigare att politiker verkar för låga bensinpriser än att lägga pengarna på omställningen till ett fossilfritt samhälle.

Figur 9: Resultat för fråga 4.a hela urvalet (1-7 grad).

Det finns å andra sidan ingen majoritet för att höja skatterna på bensin och diesel för att snabba på klimatomställningen. Det är enbart 35 procent av respondenterna som är för ett sådant förslag, medan 44,5 procent är emot. Runt var fjärde respondent är starkt emot förslaget att höja skatterna på bensin och diesel, och det är tänkbart att ett sådant förslag skulle möta ett rätt tydligt motstånd.

För att minska utsläppen av växthusgaser bör koldioxidskatterna på fossila bränslen höjas.

Figur 10: Resultat för fråga 4.b hela urvalet (1-7 grad).

Även i dessa frågor är opinionen polariserad. Det är exempelvis fler män, högerorienterade individer och landsbygdsbor som anser att det är viktigare att verka för låga bensinpriser än att lägga pengarna på omställningen till ett fossilfritt samhälle än vad som är fallet bland kvinnor, vänsterorienterade och stadsbor. Samma uppdelning framträder när det kommer till attityderna till en höjning av bensin- och dieselpriiset. Däremot är det en minoritet av högerorienterade respondenter som anser att politiker bör verka för låga bensinpriser snarare än att lägga pengarna på omställningen till ett fossilfritt samhälle. I denna fråga finns det alltså en tydlig klyfta mellan opinionen och den politik som Tidöregeringen bedrivit.

Tabell 6: Resultat för fråga 4.a – **Det är viktigare att politiker verkar för låga bensinpriser än att lägga pengarna på omställningen till ett fossilfritt samhälle.** Uppdelat på subgrupper kön, politik (höger-vänster), landsbygd/stad, utbildning.

		Kvinnor	Män	Vänster	Center	Höger	Urban	Landsbygd	Högre utbildning	Ej högre utbildning
Nej		36,0	30,1	50,0	23,5	17,1	40,0	26,2	44,4	24,7
		11,3	12,0	13,7	9,2	10,7	12,4	10,9	14,1	9,8
		13,2	13,4	12,3	13,0	14,9	13,2	13,4	12,0	14,2
Neutralt		23,3	22,0	14,8	30,3	27,3	20,0	25,1	18,0	25,9
Ja		7,6	8,3	5,3	9,7	10,3	5,7	10,1	4,8	10,2
		2,5	4,6	1,2	4,2	6,2	3,1	4,0	2,2	4,5
		6,1	9,7	2,7	10,1	13,4	5,6	10,3	4,3	10,6

Tabell 7: Resultat för fråga 4.b – **För att minska utsläppen av växthusgaser bör koldioxidskatten höjas i Sverige.** Uppdelat på subgrupper kön, politik (höger-vänster), landsbygd/stad, utbildning.

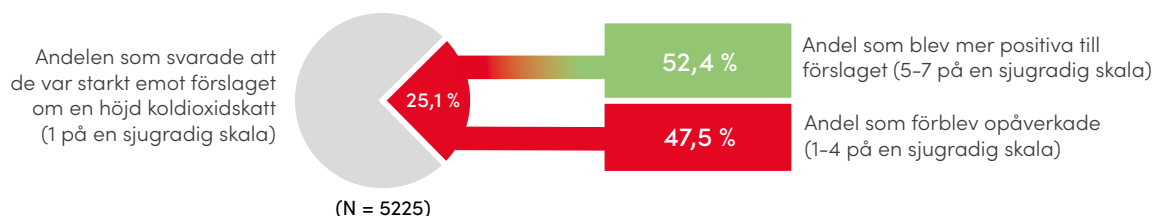
		Kvinnor	Män	Vänster	Center	Höger	Urban	Landsbygd	Högre utbildning	Ej högre utbildning
Nej		19,5	31,4	10,5	30,0	42,2	20,2	30,8	17,7	31,3
		7,3	8,1	5,4	7,8	10,5	6,6	8,6	6,9	8,2
		12,7	10,1	9,3	11,8	13,6	9,8	12,7	9,7	12,4
Neutralt		22,4	17,9	20,7	26,4	15,1	20,3	20,1	19,1	21,0
Ja		16,5	14,8	22,8	11,1	9,5	17,4	14,0	18,6	13,5
		8,5	7,3	12,1	5,9	3,9	10,1	5,9	11,0	5,7
		13,2	10,3	19,1	7,0	5,2	15,6	8,0	16,9	7,9

För att närmare undersöka opinionen rörande en höjning av koldioxidskatten på bensin och diesel lät vi respondenterna ta ställning till några följdfrågor. Vi frågade om respondenterna skulle bli mer positiva till en höjning av koldioxidskatten om landsbygdsbor eller låginkomsttagare blev kompenserade. Vi frågade också vad de ansåg om förslaget att inkomstskatten skulle sänkas i nivå med höjningen av koldioxidskatten. Vi kunde se att en majoritet av dem som uttryckte starkt negativa åsikter till ursprungsförslaget om en höjning av koldioxidskatten förflyttade sig och blev mer positiva när höjningen kombinerades med kompensationsåtgärder.

En sådan förflyttning av åsikter noterades bland flera olika grupper som var negativa till ursprungsförslaget, såsom personer boende på landsbygden, personer med lågt förtroende för politiken och män. Vi kunde däremot inte se att attityderna förändrades i samma utsträckning av ett förslag om sänkt inkomstskatt, vilket framgår av 'cirkel-box-illustrationerna' här nedan. Personer som placerar sig till höger och som uttrycker låg miljöoro var mindre benägna att ändra åsikt.

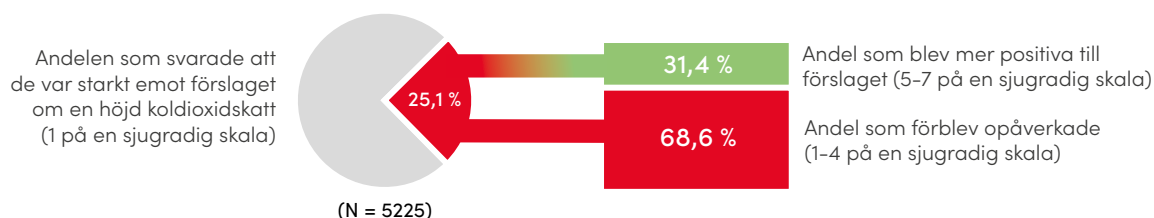
Tidigare forskning om attityder till koldioxidskatter har visat att just uppfattningen om att skatten är rättvis har stor betydelse för allmänhetens stöd. Våra resultat bekräftar också detta, och att det går att påverka opinionen genom att exempelvis betala ersättning till personer som bor på landsbygden. Vi redogjorde för resultaten i en vetenskaplig artikel publicerad i tidskriften Climate.²

Åsiktsförflyttning efter förslag om höjd koldioxidskatt med compensation till låginkomsttagare och landsbygdsbor.

Figur 11: Åsiktsförflyttning i fråga 4.c

Åsiktsförflyttning efter förslag med höjdkoldioxidskatt med sänkt inkomstskatt

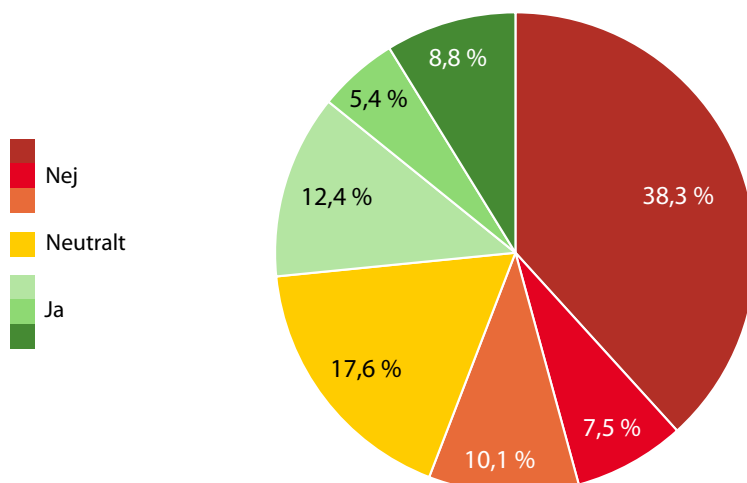
Figur 12: Åsiktsförflyttning i fråga 4.d

I en ytterligare artikel publicerad i tidskriften Ambio visade vi att människors vanor kopplade till bilkörning, och ovilja att bryta sina vanor, påverkar deras attityder till höjda koldioxidskatter.³ Sammantaget visar detta att det kan behövas olika typer av politiska åtgärder för att skapa ett brett stöd för höjda koldioxidskatter.

5. Lågt stöd för köttskatt

Mot bakgrund av att produktionen av mat orsakar runt en tredjedel av de globala växthusgasutsläppen,⁴ och att kött och mejerivaror står för runt 15 procent av utsläppen,⁵ är det många forskare som argumenterat för en klimatomotiverad skatt på kött. Köttskatt är däremot inte ett populärt förslag bland svenskarna. Av respondenterna i vår enkät var det enbart 27 procent som var för ett sådant förslag, medan 56 procent var emot. Förslaget var särskilt impopulärt bland personer med högerpolitisk orientering, män och lågutbildade.

För att minska konsumtionen av mat med stort klimatavtryck bör vi ha köttskatt i Sverige.

Figur 13: Resultat för fråga 5.a hela urvalet (1-7 grad).

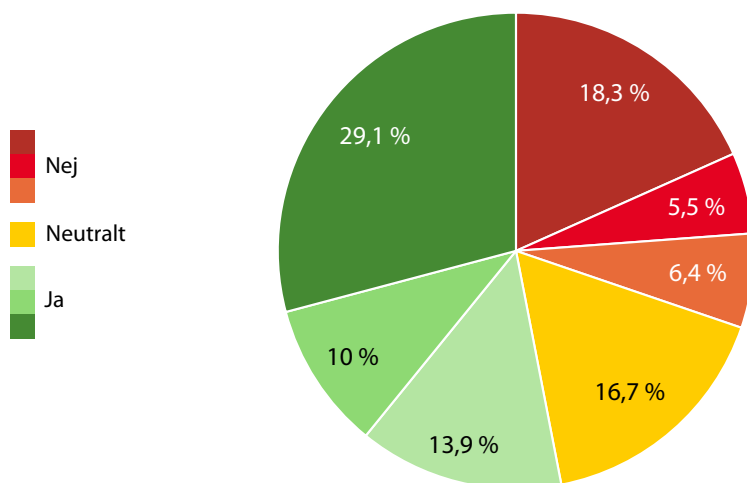
Tabell 8: Resultat för fråga 5.a – **För att minska konsumtionen av mat med stort klimatavtryck bör vi ha köttskatt i Sverige.** Uppdelat på subgrupper kön, politik (höger-vänster), landsbygd/stad, utbildning.

		Kvinnor	Män	Vänster	Center	Höger	Urban	Landsbygd	Högre utbildning	Ej högre utbildning
Nej		31,1	45,1	21,8	44,8	55,4	32,1	44,2	28,5	45,3
		6,3	8,8	6,2	8,2	8,8	6,7	8,3	6,9	8,0
		11,3	8,9	10,7	9,4	9,7	9,2	10,9	9,5	10,5
Neutralt		20,5	15,0	20,9	19,7	11,7	18,7	16,5	18,5	16,9
Ja		13,7	11,2	17,6	8,5	8,2	14,6	10,3	16,9	9,1
		6,3	4,4	8,5	3,4	2,7	6,6	4,2	7,3	4,0
		10,8	6,7	14,3	6,0	3,6	12,1	5,7	12,4	6,2

6. Den polariserade energipolitiken

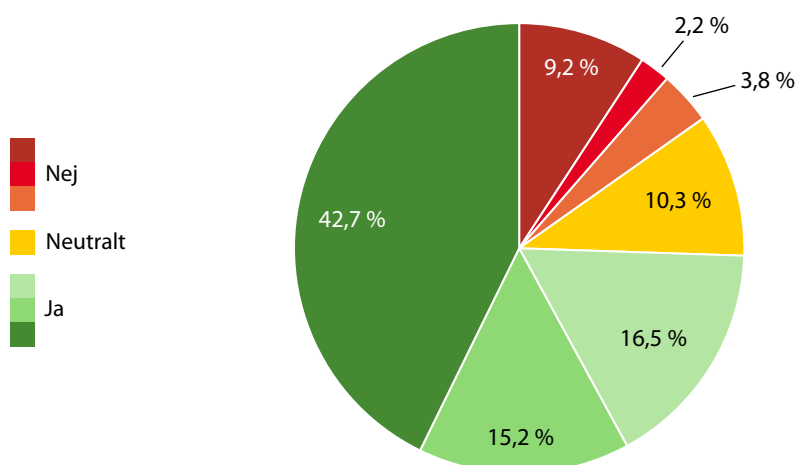
Av den allmänna debatten framstår det ofta som att det finns en tydlig åsiktsmotsättning mellan kärnkraft och vindkraft. Eftersom dessa två energislag har en framträdande roll i det offentliga samtalet, undersökte vi den allmänna opinionen. Vi ställde frågor om huruvida respondenterna var för att det byggdes kärnkraft eller vindkraft i Sverige, i deras hemkommun respektive inom fem kilometer från deras hem.

För att snabba på omställningen till ett fossilfritt samhälle bör det byggas kärnkraft i Sverige.

Figur 14: Resultat för fråga 6.a hela urvalet (1-7 grad).

För att snabba på omställningen till ett fossilfritt samhälle är jag för att det byggs mer vindkraft i Sverige.

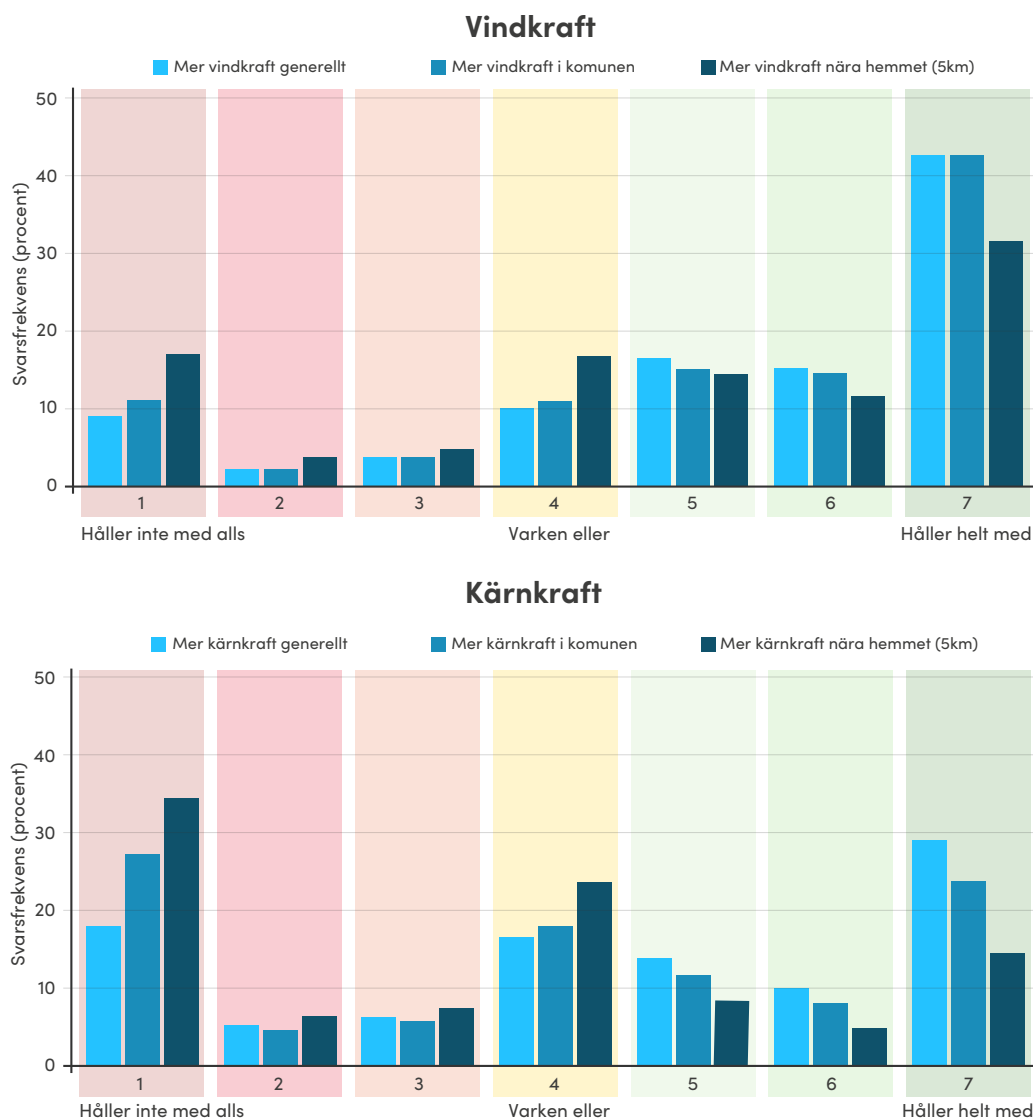
Figur 15: Resultat för fråga 6.b hela urvalet (1-7 grad).

Som energikälla har vindkraften ett mycket starkt stöd bland svenskarna (se nedan och appendix tabell 13). Tre av fyra kan tänka sig vindkraft i sin hemkommun och 58 procent är för att det byggs vindkraft inom fem kilometer från hemmet. Även en majoritet av respondenterna tycker att kärnkraften bör byggas ut (se nedan och appendix tabell 12). Det är däremot bara 44 procent som kan tänka sig kärnkraft i sin hemkommun. Omkring 39 procent av de svarande är emot att kärnkraft byggs i hemkommunen och hälften är emot att den byggs nära hemmet, varav 35 procent är starkt emot, att jämföra med 28 procent som är starkt för.

Enkäten visar samtidigt att attityderna till vind- och kärnkraft påverkas av den polarisering som kommer till uttryck i den politiska debatten. De som är för vindkraft är mer oroliga för miljön och är politiskt mer liberala och till vänster. Kärnkraftsförespråkare är mer konservativa, invandringskritiska och har ett lågt förtroende för myndigheter och politiker. En femtedel är antingen starkt för kärnkraft eller vindkraft, och kritiska till den andra energikällan.

I en särskild studie som publicerades i tidskriften Energy Policy visade vi att betydelsen av ideologi och värderingar avtog när respondenterna tog ställning till kärnkraft och vindkraft nära hemmet.⁶ Troligen beror detta på att idépolitiskt motiverade åsikter har mindre betydelse när frågan blir konkret och personlig.

Vi ställde också följdfrågor för att undersöka om stödet för vindkraft kan stärkas om vindkraftsoperatörerna betalar ekonomisk ersättning eller försäkrar att berörda får vara med och påverka beslut innan vindkraftsparker byggs. Den mest effektiva åtgärden för att stärka allmänhetens acceptans är att vindkraftsoperatörer betalar fastighetsskatt till den kommun där vindkraft byggs. De som generellt är negativa till vindkraft föredrar däremot att få personlig ekonomisk ersättning. Även om ersättning kan mildra vindkraftsmotståndet, drivs negativa attityder mot vindkraft främst av ideologiska uppfattningar, låg miljömedvetenhet och brist på förtroende för politiken. Individer med sådana uppfattningar är dock svåra att påverka genom åtgärder såsom ersättningar, vilket vår studie visar som publicerades i den akademiska tidskriften Energy Research and Social Science.⁷

Figur 16: Resultat för fråga 6.c och 6.d som visar stöd för vind- och kärnkraft i allmänhet, i kommunen och nära hemmet (1-7 grad).

Avslutande reflektioner

Trots att det i samhällsdebatten framstår som att det finns en brist på allmän acceptans för en ambitiös klimatpolitik, visar den här rapporten att de flesta svenskar känner en stark oro inför klimatförändringarna och uttrycker ett starkt stöd för en ambitiös klimatpolitik. Runt två av tre svarande anser att Sverige har ett ansvar att gå före andra länder i klimatarbetet och mer än 60 procent anser att Sverige borde skärpa sina klimatmål för att snabbt få ner utsläppen av växthusgaser. Även om det är många som anser att omställningen kommer att kräva uppoffringar ser de flesta den som en möjlighet som kan skapa arbetstillfällen.

Den klimatpolitik som den nuvarande regeringen bedriver speglar därmed inte den breda folkviljan. De flesta anser att politiker bör prioritera klimatarbetet snarare än att sänka skatten på bensin och diesel. De flesta anser att Sverige bör skärpa klimatmål, snarare än att bedriva en politik som inte når upp till de nuvarande målen.

Samtidigt visar rapporten att det finns skillnader i inställningen till flera klimatåtgärder, och att det finns grupper i samhället som är skeptiska till förslag om att höja koldioxidskatten för att snabba på omställningen till ett fossilfritt samhälle. Det är i synnerhet män och individer som står till höger i politiken som är mer negativa till att skärpa olika delar av klimatpolitiken. De anser i högre utsträckning än andra att klimatomställningen är dyr för samhället.

“Vår rapport visar dock tydligt att klimatfrågan inte är en klassisk vänsterfråga. Även center- och högerorienterade individer vill ha en ambitiös klimatpolitik.”

Vår rapport visar dock tydligt att klimatfrågan inte är en klassisk vänsterfråga. Även center- och högerorienterade individer vill ha en ambitiös klimatpolitik. Av de individer som uppger sig stå till höger, är det fler som anser att Sverige bör skärpa sina klimatmål, än dem inom högergruppen som är emot. På samma sätt är det färre högerväljare som anser att det är viktigare att verka för sänkta bensinpriser än att lägga pengarna på omställningen till ett fossilfritt samhälle. Dessutom visar forskning inom programmet Fairtrans att en majoritet av dem som är emot en höjning av koldioxidskatt på bensin och diesel, skulle ställa sig mycket positiva till en sådan höjning om låginkomsttagare och personer som bor på landsbygden kompenseras. Det tyder på att det är viktigt att omställningsåtgärder utformas på sätt som uppfattas som rättvisa.

Även om opinionen är polariserad i många frågor, är det en bred majoritet som står bakom omställningsåtgärder, oavsett politisk orientering. Det gäller i synnerhet i energipolitiken. Det finns ett mycket starkt stöd för en utbyggnad av vindkraften, men det är också en knapp majoritet som stödjer en utbyggd kärnkraft. Förutsättningar att nå breda partipolitiska lösningar är goda, och därmed skulle den långsiktighet i klimatpolitiken som inte minst näringslivet efterfrågar kunna förankras. Vad som saknas nu är den politiska viljan. Det är dags att agera. De flesta svenskar vill se ett ambitiöst klimatpolitiskt ledarskap.

Noteringar och referenser

- 1 Sveriges konsumtionsutsläpp är cirka 8 ton koldioxidekvivalenter per person. Det globala snittet är 4,7, enligt Global Carbon Budget (2024). Per capita är Sveriges produktionsutsläpp däremot lägre än det globala snittet.
- 2 Lindvall, D., Sörqvist, P., Jagers, S., Lindeberg, S., Karlsson, M., Sjöberg, S. & Barthel, S. (2024). The Role of Fairness for Accepting Stricter Carbon Taxes in Sweden. *Climate* 12, 170. <https://doi.org/10.3390/cli12110170>
- 3 Linder, N., Sörqvist, P., Lindvall, D., Jagers, S. & Barthel, S. (2024). It would feel weird to not drive my car! Exploring the role of habits in public policy acceptance of carbon taxations. *Ambio* 54, 670–679 <https://doi.org/10.1007/s13280-024-02115-3>
- 4 Crippa, M., E. Solazzo, D. Guizzardi, F. Monforti-Ferrario, F. N. Tubiello, and A. Leip. 2021. "Food Systems Are Responsible for a Third of Global Anthropogenic GHG Emissions." *Nature Food* 2 (3): 198–209. <https://doi.org/10.1038/s43016-021-00225-9>.
- 5 Gerber, P.J., H. Steinfeld, B. Henderson, A. Mottet, C. Opio, J. Dijkman, A. Falcuccio, and G. Tempio. 2013. Tackling Climate Change through Livestock: A Global Assessment of Emissions and Mitigation Opportunities. Rome: Food and Agriculture Organization of the United Nations (FAO). <https://openknowledge.fao.org/handle/20.500.14283/i3437e>
- 6 Lindvall, D, Sörqvist, P, Lindeberg, S, Barthel, S (2025). The polarization of energy preferences – A study on social acceptance of wind and nuclear power in Sweden, *Energy Policy*, Volume 198. <https://doi.org/10.1016/j.enpol.2024.114492>
- 7 Lindvall, D, Sörqvist, P, Barthel, S (2024). Overcoming the headwinds: Can policy design shape public acceptance of wind power in Sweden?, *Energy Research & Social Science*, Volume 116. <https://doi.org/10.1016/j.erss.2024.103674>

Beskrivning av enkäten

Denna enkätundersökning utfördes av SKOP på uppdrag av forskningsprogrammet Fairtrans och genomfördes från den 25 april till 8 september 2023. Ett slumpmässigt urval från befolkningsregistret användes, inte webbpaneler. Populationen består av personer bosatta i Sverige och som är mellan 18 och 84 år. Enkäten skickades ut till 33 432 personer i tre omgångar. Svarsfrekvensen för den första omgången var 21 procent, medan den för de två sista omgångarna var 16 procent. Efterstratifiering och viktning gjordes för att säkerställa att urvalet var statistiskt representativt för Sveriges befolkning utifrån variabler som ålder och bostadsort. Sammanlagt inkluderades 5280 personer i urvalet. Frågorna omfattade bland annat uppfattningar om klimatförändringarna, klimatoro, åsikter kring olika klimat- och energipolitiska åtgärder och synen på omställningens olika möjligheter. Frågor om förtroende, samhällsideal och politisk orientering ställdes, liksom om inkomst och utbildningsnivå mm.

Appendix

Tabell 9: Subgruppsindelning tillhörande fråga 1.c 'Klimatförändringar är negativa för samhället och miljön'

		Kvinnor	Män	Vänster	Center	Höger	Urban	Landsbygd	Högre utbildning	Ej högre utbildning
Nej		0,6	2,6	0,3	1,7	3,5	1,2	2,1	1,1	2,1
		0,7	1,6	0,3	1,6	2,0	0,9	1,4	0,7	1,5
		1,2	1,9	0,5	1,4	3,1	1,1	2,0	1,3	1,8
Neutralt		5,2	9,4	2,2	12,0	10,8	5,7	8,9	4,7	9,2
Ja		12,2	17,5	8,0	17,4	21,9	12,4	17,1	10,8	17,7
		18,9	21,5	19,2	19,2	22,4	19,9	20,5	20,3	20,2
		61,2	45,6	69,4	46,9	36,3	58,7	48,0	61,1	47,6

Tabell 10: Subgruppsindelning tillhörande fråga 1.d 'Forskarna har god kunskap om klimatförändringarna och dess konsekvenser'

		Kvinnor	Män	Vänster	Center	Höger	Urban	Landsbygd	Högre utbildning	Ej högre utbildning
Nej		1,3	3,2	0,6	3,6	3,6	1,6	3,0	1,3	3,0
		1,5	2,8	0,6	2,0	4,3	1,8	2,5	2,2	2,2
		3,1	4,4	1,7	4,3	6,0	3,0	4,5	3,2	4,2
Neutralt		10,0	13,7	5,2	19,4	15,9	9,8	14,1	6,9	15,6
Ja		24,6	23,1	19,4	25,6	28,1	21,3	26,0	20,5	26,0
		30,9	31,2	35,9	25,9	27,6	33,4	28,5	35,1	27,9
		28,7	21,6	36,6	19,2	14,4	29,2	21,4	30,8	21,2

Tabell 11: Subgruppsindelning tillhörande fråga 1.a 'Orsaker till klimatförändringar: Vilket av följande påståenden kommer närmast din åsikt?'

	Kvinnor	Män	Vänster	Center	Höger	Urban	Landsbygd	Högre utbildning	Ej högre utbildning
	0,4	1,6	0,4	1,6	1,3	0,9	1,2	0,4	1,5
	3,1	7,1	1,2	7,6	9,1	3,8	6,8	3,3	6,8
	25,1	30,0	16,7	32,6	38,1	22,8	32,1	20,0	33,0
	71,3	61,3	81,7	58,2	51,5	72,5	60,0	76,3	58,7

Inte förändrats

Främst förändrats av naturliga orsaker

Förändrats lika mycket av naturliga orsaker som av mänsklig aktivitet

Främst förändrats av mänsklig aktivitet

Tabell 12: Subgruppsindelning tillhörande fråga 6.a 'För att snabba på omställningen till ett fossilfritt samhälle bör det byggas kärnkraft i Sverige'

		Kvinnor	Män	Vänster	Center	Höger	Urban	Landsbygd	Högre utbildning	Ej högre utbildning
Nej		24,1	12,6	30,4	16,5	3,7	19,0	17,7	22,9	15,1
		6,2	4,8	9,0	4,0	1,9	5,7	5,2	6,9	4,5
		8,2	4,7	9,7	5,6	2,7	7,0	5,9	7,1	5,9
Neutralt		21,3	12,2	18,9	23,9	8,9	16,5	16,9	16,2	17,1
Ja		14,1	13,7	13,6	13,7	14,6	13,7	14,1	13,1	14,5
		8,1	12,0	7,2	10,1	13,7	9,8	10,3	9,0	10,8
		17,9	40,0	11,4	26,2	54,6	28,4	29,8	24,8	32,3

Tabell 13: Subgruppsindelning tillhörande fråga 6.b 'För att snabba på omställningen till ett fossilfritt samhälle är jag för att det byggs vindkraft i Sverige'

		Kvinnor	Män	Vänster	Center	Höger	Urban	Landsbygd	Högre utbildning	Ej högre utbildning
Nej		6,0	12,3	2,2	9,6	18,2	7,1	11,3	6,8	11,0
		1,4	3,1	0,8	2,4	4,0	1,7	2,8	1,8	2,6
		3,5	4,2	1,8	4,1	6,2	3,2	4,3	2,5	4,8
Neutralt		9,2	11,3	5,8	16,1	12,1	8,4	12,1	8,0	11,9
Ja		18,4	14,8	15,0	16,7	18,5	15,9	17,1	15,7	17,1
		15,4	15,1	17,6	14,3	12,6	15,4	15,1	16,1	14,6
		46,1	39,2	56,9	36,8	28,2	48,3	37,4	49,2	38,0

FAIRTRANS ▶

fairtrans.nu

*I forskningsprogrammet Fairtrans samverkar forskare och civilsamhälle
för att skapa vetenskapligt underbyggda strategier och politiska förslag
för en rättvis klimatomställning.*

Forskningsprogrammet Fairtrans samfinansieras av

